

Колб О. Г.

професор кафедри політології, управління та державної безпеки

Волинського національного університету імені Лесі Українки

доктор юридичних наук, професор

Дучимінська Л.М.

начальник управління контролюю-перевірочної роботи

головного управління Пенсійного

фонду України у Волинській області

м. Луцьк

СУЧАСНА ПРАВОВА ПОЛІТИКА У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Більш як шестирічна війна на Сході України та агресивні у зв'язку з цим дії Російської Федерації, а також анексія (від лат. *annexio* – приєднання; вид агресії, який полягає у насильницькому приєднанні всієї, або частини території іншої держави) [1, с. 38] Криму, недружні оцінки деяких держав історії нашої країни (Угорщини, Польщі, Румунії, ін.) актуалізують і обумовлюють необхідність більш активної розробки на науковому рівні тих питань, що стосуються забезпечення національної безпеки. Прикладне значення наукових пошуків у цьому напрямі, крім цього, пов'язане також з існуючими у Законі України «Про національну безпеку України» низки проблем, колізій і протиріч, які, у свою чергу, впливають на ефективність реалізації даного нормативно-правового акта на практиці, особливо в контексті, як це випливає із змісту преамбули зазначеного Закону, гарантування державою суспільству і кожному громадянину захисту від загроз.

Якщо узагальнити існуючі на сьогодні в науці та на практиці проблеми, що стосуються національної безпеки України, то їх можна звести до таких основних напрямів сучасної правової політики, кожен із яких має свої особливості реалізації у діяльності визначених у законі суб'єктів, а саме:

1. У сучасних умовах (2014-2020 р. р.) вперше за всю історію незалежності нашої держави (1991 р. – по теперішній час) теоретичні розробки та нормативно-правові підходи з означеної тематики реалізуються у військовій обстановці, обумовленій агресивними діями Російської Федерації (далі – РФ) на Сході України.

Виходячи з цього, саме практика є тим лакмусом (нім. *lackmus* – фільтрований папір, який під дією кислот набуває червоний колір, а під дією луг – синій) [2, с. 311], що дає можливість визначити реальні можливості в регулюванні зазначеної сфери суспільних відносин Закону України «Про національну безпеку України». Зокрема, у цьому контексті на перший план виходять такі правові категорії, визначення яких дано в ст. 1 вказаного Закону, як «національна безпека України» та «національні інтереси України», що по своєму змісту дещо не співпадають, а на практиці знижують рівень ефективності реалізації цих положень у діяльності відповідних суб'єктів (сил безпеки (п. 17 ч. 1 ст. 1) Закону України «Про національну безпеку України»). Таким чином, у другому визначенні, говорячи у першій частині про життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, законодавець чомусь у подальшому звів їх лише до безпечних умов

життєдіяльності і добробуту лише її громадян. Більш того, у ст. 1 «Визначення термінів» Закону України «Про національну безпеку України» жодним словом не обмовлено про те, що означає слово «захищеність», яке вживається майже у всіх термінах даного правового джерела (воєнна безпека; державна безпека; громадська безпека і порядок; т. ін.). У тлумачних словниках це слово походить від терміну «захисний», тобто такий, який захищає, оберігає кого- що –небудь від шкідливого чи небажаного впливу, дії, т. ін. [3, с. 237], а також від слова «захист» – заступництво, охорона, підтримка [3, с. 238].

Отже, логічно було б ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» доповнити терміном «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності та інших національних інтересів» наступного змісту: «Це визначена у законі діяльність відповідних сил безпеки, що спрямована на запобігання, відвернення та подолання реальних і потенційних загроз, які посягають на національну безпеку України».

2. Як видається, необґрунтованою є позиція законодавця, який до складу сектору безпеки і оборони України, що визначений у ст. 12 зазначеного вище Закону, не вніс воєнізовані формування та оперативні підрозділи Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) України, що було б логічним кроком, враховуючи, що тільки у кримінально-виконавчих установах (КВУ) закритого типу відбувають покарання у виді позбавлення волі майже 1 тис. засуджених, які вчинили злочини проти основ національної безпеки України (ст. ст. 109-114 КК) [4]. При цьому, особливістю змісту кримінально-виконавчої діяльності в Україні є те, що Міністерство юстиції України, як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері виконання покарань і пробації (ч. 1 ст. 11 КВК), згідно чинного законодавства не відноситься до правоохоронних органів [5]. У той самий час, як це витікає із змісту п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» та ч. 1 ст. 6 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», органи та установи виконання покарань, слідчі ізолятори (СІЗО), а також у цілому ДКВС України відносяться до правоохоронних органів, тобто можуть і повинні, з огляду цього юридичного факту, входити до сил безпеки в нашій державі.

Отже, не дивлячись на особливості управління у сфері виконання покарань, цілком очевидним є доповнення складу сектору безпеки і оборони України, мова про який ведеться в ч. 2 ст. 12 Закону України «Про національну безпеку України», словосполученням «а також Державна кримінально-виконавча служба України» та викладення цієї правової норми у новій редакції.

3. До особливостей реалізації нормативно-правових актів, що стосуються змісту національної безпеки України, можна віднести у сьогоденні свавільне порушення деякими суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності положень ст. 216 КПК України, відповідно до яких встановлена підслідність органів досудового розслідування кримінальних правопорушень, включаючи й слідчих органів безпеки (ч. 2 ст. 216). Сутність цієї проблематики полягає у тому, що замість того, щоб предметно займатись запобіжною та іншими видами оперативно-службової діяльності, які входять у коло їх функціональних обов'язків, деякі керівники сил безпеки (п. 17 ч. 1 ст. 1 та ч. 2 ст. 17 Закону України «Про

національну безпеку»), отримавши відповідну інформацію, що є підставою для внесення в Єдиний реєстр досудових розслідувань (ЄРДР) (ст. 214 КПК), та переадресувати її по підслідності, останні продовжують здійснювати досудове розслідування та складають обвинувальний акт, «прикрашуючи» таким чином свої прорахунки, а, подекуди, бездіяльність по тих напрямках, які є безпосереднім предметом їх діяльності. Наочним прикладом такого «беззаконня» можна назвати діяльність у 2014-2019 р. р. Військової прокуратури України, а саме: маючи функціональні завдання щодо запобігання та протидії вчиненню військових злочинів (розділ XIX Особливої частини КК), посадові особи цього правоохоронного органу займались у більшій мірі досудовим розслідуванням інших загальнокримінальних злочинів, як от: зловживання впливом (ст. 369-2 КК); зловживання повноваженням особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК); ін.

При такому підході зазначених та інших сил безпеки, досі в Україні залишається низьким рівень ефективності реалізації на практиці положень Закону України «Про національну безпеку України», що є недопустимим в умовах військового конфлікту та існуючих реальних загроз національним інтересам нашої держави.

4. Інші особливості реалізації вимог зазначеного нормативно-правового акта, що, зокрема, обумовлені відсутністю як спеціального Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», який був відмінений Верховною Радою України від 21.06.2018 р.; так і недосконалістю тих законів, що визначають правовий статус суб'єктів, які входять у склад сектору безпеки і оборони України.

Таким чином, проведений аналіз лише окремих особливостей реалізації на практиці та забезпечення національної безпеки України дозволяє стверджувати те, що вони суттєвим чином негативно впливають на ефективність захищеності національних інтересів нашої держави, а також не дають змоги усувати, блокувати, нейтралізувати ті детермінанти, що створюють реальні та потенційні загрози життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави та їх безпечні умови життєдіяльності [6]. Виходячи з цього, актуальним та невідкладним завданням сьогодення є удосконалення правового механізму захисту національної безпеки України, з урахуванням змісту сучасної правової політики нашої держави.

Список використаних джерел

1. Правознавство: словник термінів / за ред. В. Г. Гончаренка: навчальний посібник. Київ: Юрисконсульт, КНТ, 2007. 636 с.
2. Булыко А. Н. Большой словарь иностранных слов. Изд. 3-е, испр., перераб. Москва: Мартин, 2010. 704 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.
4. Характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України станом на 01.07.2020. Режим доступу: <https://kvs.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/zagalna-harakterustuka.pdf>.

5. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 лютого 2014 р. *Режим доступу:* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.

6. Колб О. Г., Дучимінська Л. М. Про деякі особливості реалізації на практиці та забезпечення національної безпеки України. *Вісник пенітенціарної асоціації України. Пенітенціарна асоціація України; Науково-дослідний інститут публічного права*. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2020. №2 (12). С. 103-109.